

ОРГАНІЗАЦІЯ ЯК СИСТЕМА

I. Системний підхід

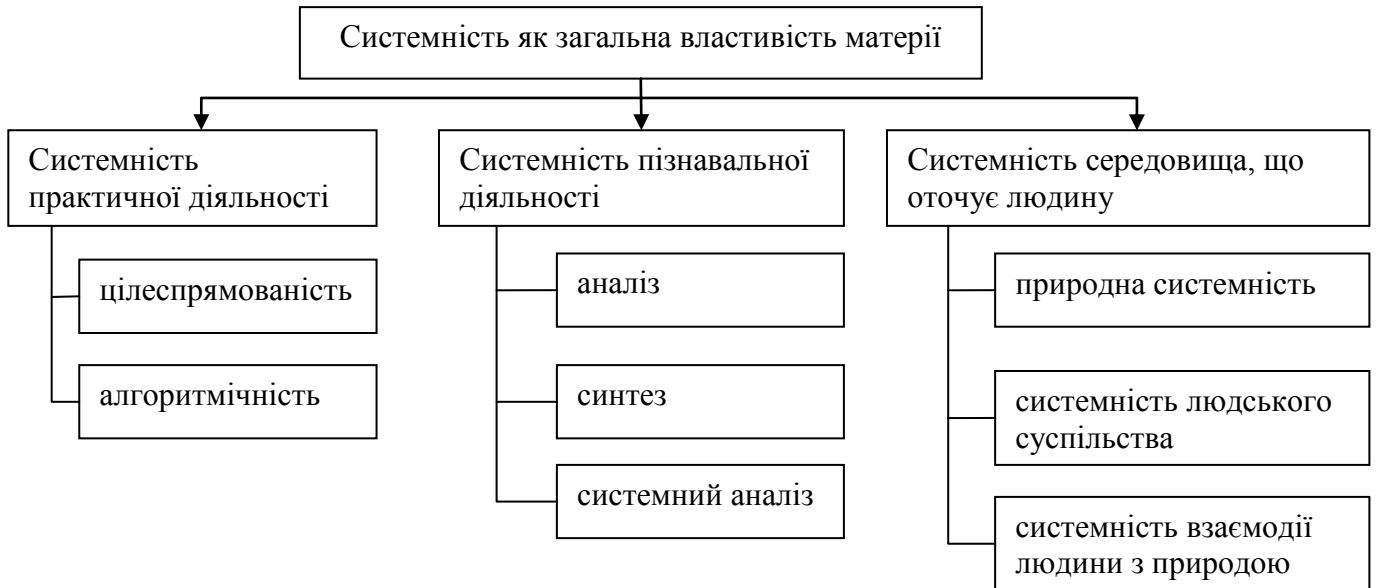

Рис. 1. Системність як загальна властивість матерії

Система (від грецького systema - «ціле, складене з частин») – об'єкт довільної природи, що володіє вираженою системною властивістю, яким не володіє жодна з частин системи при будь-якому способі її членування, властивістю, що не відображається властивостями жодної частин системи.

Системний підхід – напрямок методології дослідження, в основі якого лежить розгляд об'єкта як цілісної безлічі елементів у сукупності відносин і зв'язків між ними, тобто розгляд об'єкта як системи.

Системний підхід, або системний метод, є експліцитним (очевидним, відкритим) описом процедур визначення об'єктів як систем та способів їх специфічного системного дослідження (описи, пояснення, прогнози).

Системний підхід є не стільки методом вирішення завдань, скільки методом постановки завдань: «Правильно задане питання – половина відповіді».

- цілісність;
- ієрархічність будови;
- множинність;
- структуризація;
- системність.

Сутність системного підходу в менеджменті полягає в уявленні про організацію як про систему. Визначальним є підхід до організації як до відкритої системи, що характеризується такими рисами:

- наявність компонентів (елементів);
- наявність зв'язків;
- наявність структури;
- наявність взаємодії;
- перебіг процесів;
- цілісність та ємерджентність;
- можливість ідентифікації;
- наявність зовнішнього середовища;
- наявність концепції.

II. Будова та властивості систем

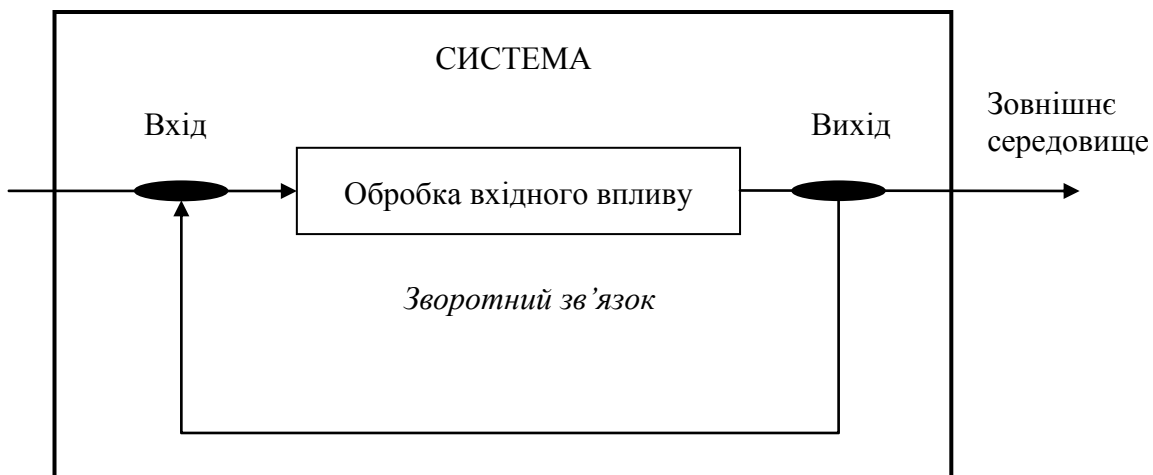

Рис. 2. Схема функціонування системи

Основні поняття, що характеризують будову і функціонування систем

Елемент. Підсистема. Зв'язок. Стан. Поведінка. Зовнішнє середовище. Модель.

Рівновага. Стійкість. Розвиток. Мета. Структура.

Властивості систем

- ✓ будь-яка система являє собою комплекс взаємопов'язаних елементів;
- ✓ система утворює особливу єдність із зовнішнім середовищем;
- ✓ будь-яка система являє собою елемент системи більш високого порядку;
- ✓ елементи, що складають систему, в свою чергу, виступають в якості систем більш низького порядку.

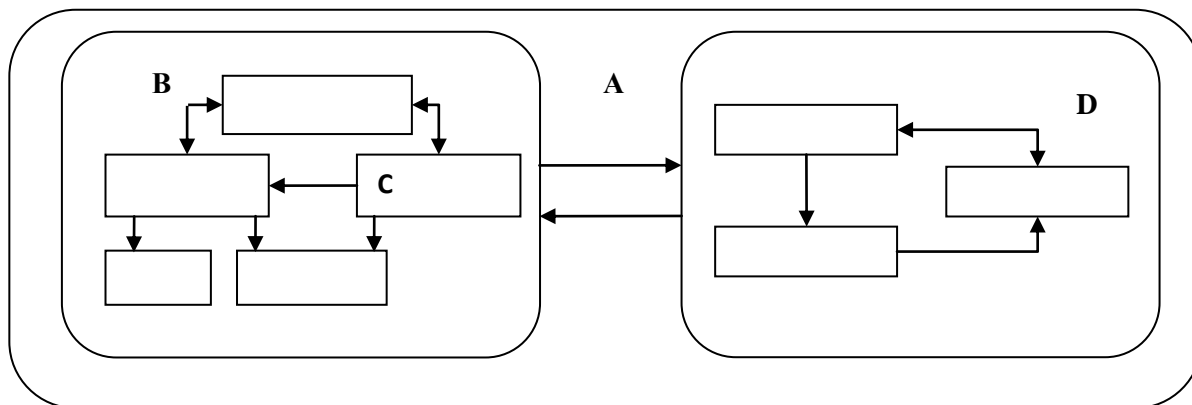

Рис. 3. Ілюстрація властивостей систем

Види структур:

Лінійна, кільцева, зіркова, багатозв'язкова, ієрархічна, матрична, мережева

Співвідношення цілого та частин

- 1) ціле первинне, а частини вторинні;
- 2) системоутворюючі чинники це умови взаємозв'язку частин всередині однієї системи;
- 3) частини системи утворюють нерозривне ціле, тому вплив на будь-які з них впливає на всю систему;
- 4) кожна частина системи має власне призначення з точки зору мети, на досягнення якої спрямована діяльність цілого;
- 5) природа частин та їх функції визначаються положенням частин у цілому, а їх поведінка регулюється взаємовідносинами цілого і його частин;
- 6) ціле веде себе як щось єдине, незалежно від ступеня складності.

Властивості організаційних процесів

Емерджентність

(раптово виник)

Наявність породжуваних властивостей, специфічних тільки для системи, які не виводяться з відомих (спостережуваних) властивостей її елементів (підсистем). Виникає при формуванні або функціонуванні системи та виступає як форма прояву переходу кількісних змін в якісні.

Еквіфінальність

(екві – рівний, співрозмірний,
фінал – кінцевий)

Здатність відкритої системи досягати стану, яке визначається винятково параметрами системи, незалежно від часу і від вихідних умов. Це внутрішня готовність системи до досягнення якогось граничного стану, не залежного від зовнішніх умов.

Гомеостаз

(гомео – однаковий, подібний;
стаз – стан, нерухомість)

Саморегуляція, здатність відкритої системи зберігати сталість свого внутрішнього стану за допомогою скоординованих реакцій, спрямованих на підтримку динамічної рівноваги. Прагнення системи відтворити себе, відновлювати втрачену рівновагу, долати опір зовнішнього середовища

III. Класифікація систем

Таблиця 1

Класифікація систем	
Назва	Коротка характеристика
Конкретні системи	Це об'єкти реального світу. Природні (виникають і існують без участі людини) і штучні (створені людиною)
Абстрактні системи	Це системи, всі елементи яких є поняттями (концептуальні, матеріальні, логічні)
Відкриті системи	Системи обмінюються із зовнішнім середовищем речовиною, енергією і інформацією
Закриті системи	Системи, у яких немає обміну з зовнішнім середовищем
Динамічні системи	Система являє собою структурований об'єкт, що має входи і виходи
Адаптивні системи	Системи, що функціонують в умовах початкової невизначеності і мінливих зовнішніх умовах
Ієрархічні системи	Системи, елементи яких згруповані за рівнями, вертикально співвіднесених один з іншим; при цьому елементи рівнів мають розгалужені виходи

Класифікація систем за походженням: штучні, природні, змішані

Класифікація систем за описом змінних: з якісними змінними, з кількісними змінними, змішаний опис змінних

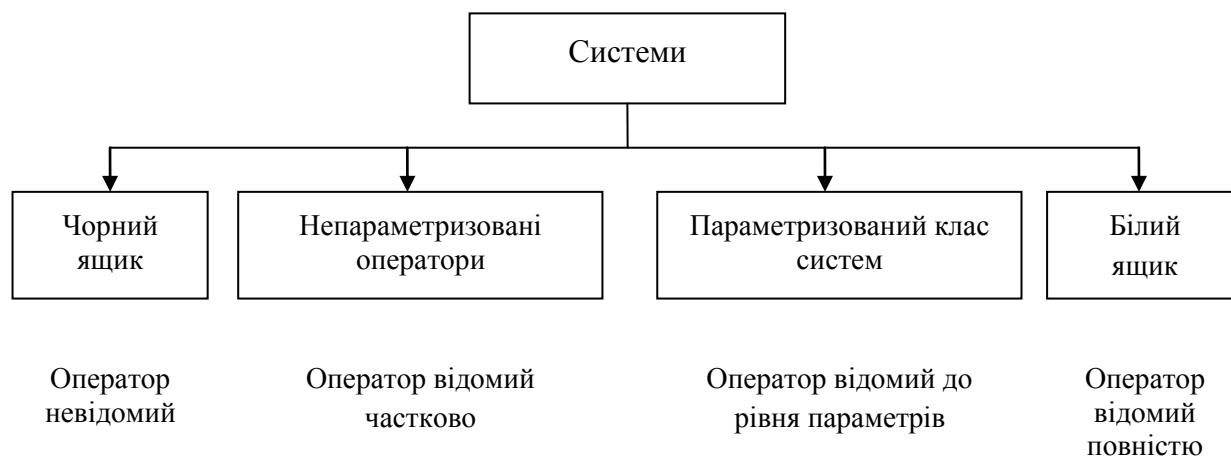

Рис. 4. Класифікація систем за типом операторів

IV. Типологія організацій

Таблиця 2

Класифікація організацій за принципами управління

Типи організацій	Коротка характеристика
Унінодальна («уні» - одиниця)	має ієрархічну структуру; в ній на вершині піраміди владі перебуває індивід, який має вирішальний голос і здатний вирішити всі проблеми, які виникають на більш низьких рівнях.
Мультинодальна («мульти» - багато)	характеризується відсутністю персоніфікованої влади; рішення приймаються двома або кількома автономними відповідальними особами
Гомогенна (однорідні)	організація управляє своїми членами більше, ніж вони керують цією організацією
Гетерогенна (різнорідні)	організація керується своїми членами більше, ніж вона керує ними

Таблиця 3

Класифікація організацій за ознакою визначення цілі

Типи організацій	Коротка характеристика
Ціннісно-орієнтовані організації	Поведінка організації встановлюється її системою цінностей
Організації, які формують власні цілі	Володіють властивістю формувати для себе цілі діяльності та змінювати їх на підставі досягнутих результатів, власної еволюції і зміни зовнішнього середовища
Цілескеровані організації	Мають єдину і незмінну головну мету. Оскільки мета повинна бути хоча б у принципі досяжною, такі організації носять тимчасовий характер
Цілеспрямовані організації	Діють відповідно до чітко сформульованих і заданих системою більш високого рівня цілей, які здатні змінюватися
Цілеорієнтовані організації	Мають нечітко сформульовані і задані системою більш високого рівня цілі, які в певних межах можуть ними уточнюватися
Цілепридатні	Діють для виконання однієї з другорядних цілей, заданих надсистемою, тому їх діяльність носить разовий характер
Паразитичні організації	Мета діяльності некорисна або шкідлива для системи, оскільки вони споживають її ресурси